



# An analysis of the impact of ecotourism accommodation capabilities on tourist attraction and ecotourism development (Case study: villages in Kerman County)

Seyed Hadi Tayebnia<sup>✉1</sup>, Aboozar Paidar<sup>2</sup>, Marzie Pourjupari<sup>3</sup>

1. Department of Geography and Rural Planning, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran

2. Department of Geography and Rural Planning, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran

3. Department of Geography and Rural Planning, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran

## Article Info

## Abstract

### Article type:

Research Paper

### Keywords:

Ecotourism accommodation, Ecotourism development, Rural Areas, Kerman County.

### Received:

02 Dec 2024

### Received in revised form:

10 Jan 2025

### Accepted:

31 Jan 2025

**Pp:** 157-175

By adjusting to the local economy, communities, and environment, ecotourism resorts can continue to be sustainable. On the other side, turning historic rural communities into resorts can help draw tourists to the area while also maintaining the villages' distinctive character. This study aims to illustrate the evaluation of ecotourism resorts' capacity to draw and grow visitors in Kerman Township communities. As a consequence, the current study is applied in terms of its goal and descriptive-survey in terms of the data collection technique. A questionnaire that incorporates 35 criteria in the areas of economic, sociocultural, environmental, managerial, physical, and security aspects, as well as 27 villages that offer ecotourism lodgings, serves as the primary instrument for gathering data and assessing research variables. Excel software was used to analyze and rank the data using the Antropy and Mabak techniques. The research's findings, which reduced the number of variables in the villages under study from 72 to 35, indicated that Mahan had the best ecotourism accommodations in the area. Kashitoyeh, on the other hand, was unable to succeed in this area because of its poor security and good location for natural tourism.

**Citation:** Tayebnia, Seyed Hadi, Paidar, Aboozar, Pourjupari, Marzie (2025). An analysis of the impact of ecotourism accommodation capabilities on tourist attraction and ecotourism development (Case study: villages in Kerman County), journal of Tourism management studies of the smart era, 2 (1). 157-175.

**Publisher:** Vali-e-Asr University of Rafsanjan

<http://doi.org/10.22072/tmsse.2025.2047283.1022>



© The Author(s)

1. Tayebnia@gep.usb.ac.ir

2. aboozarpaidar@gep.usb.ac.ir

3. pourjoopary2020@yahoo.com

## Extended Abstract

### Introduction

Brick is one of the local materials produced in Kerman, which has a hot and dry climate. Thus, it appears that brick constructions in this area need to be reinforced, and this should be looked into. This method serves as thermal insulation in this area, and its success can be significantly impacted by the usage of local brick materials and natural stabilizers. Therefore, it does not appear that removing brick and brick structures from this area in order to build eco-tourism homes and develop these homes is the best course of action.

Currently, the design of northern cities—such as gable roofs, which are unique to these areas because of severe rainfall—is employed to rebuild a handful of the homes under study because there aren't many old architects and the task is arduous. These homes will be less attractive in addition to squandering energy. Kerman city and the nation as a whole would undoubtedly benefit from the establishment and preparation of the foundation for the growth of ecotourism resorts in villages, which will have several economic, social, and environmental impacts.

By looking at the economic, social, cultural, physical, and security aspects of building ecotourism resorts in Kerman City's villages, this article demonstrates that building ecotourism resorts that are suitable for the local climate while also maintaining the value of regional and traditional architecture will serve as the foundation for the growth of ecotourism and, by extension, rural development. Determining the effect of ecotourism resorts' capabilities on drawing visitors and fostering ecotourism in Kerman Township's villages is the aim of this study.

### Methodology

The current study is descriptive-analytical in type and methodology, and it is applied in terms of its goal. Theoretical material is found in libraries, and data pertaining to the subject matter was gathered through the distribution and completion of questionnaires. Villages with ecotourism resorts serve as the study's unit of analysis, and experts—tourist industry

activists—make up the study's statistical population. The validity of the indicators created to measure the variables in this study was assessed using content validity following the compilation of the questionnaire. The questionnaire was given to several lecturers for this reason. The intended questionnaire was eventually created after several items were removed and others were modified in the interim. The reliability of the questionnaire was also assessed using the Cronbach's alpha test, and the results showed that the Cronbach's alpha coefficient was high. This questionnaire was trimmed from 72 items to 35 items using SPSS software due to the high number of criteria. The questionnaire was then sent to 15 specialists who work for the Cultural Heritage and Tourism Organization and its affiliates. They were asked to rank the villages and criteria using the Mabak and Shannon entropies. The aim of this research is to rank villages with ecotourism resorts based on economic, social, environmental, management, security, and physical criteria. Accordingly, first, the criteria and villages were introduced, then weighting was done using the entropy method, and finally, the villages were ranked using the Mabak method. All calculations were also done in Excel software.

### Results

The results showed that the following criteria had the highest ranking: security dimension, pollution, wildlife, local management, energy, construction, soil, natural landscapes and attractions, entrepreneurship, buying and selling and distribution, employment, welfare, social empowerment, economic empowerment, infrastructure, water resources, liquidity, processing, education, healthcare, income, beliefs and cultures, quality of life, food livelihood, customs and traditions, population, production, investment, living costs, social capital, savings, loans and facilities, price value and goods, vegetation, and historical and cultural attractions. Experts ranked historical and cultural attractions as having the least importance. In order to draw tourists and promote ecotourism in the area

under study, we will use the weight derived from this method to rank villages with ecotourism resorts using the Mabak method. The reasons for this are given below. Pakomar and Sirovic (2015) introduced a novel multi-criteria decision-making technique called the Mabak method. Ranking possibilities in a multi-criteria decision-making model is the aim of this approach.

### **Discussion and Conclusion**

The region's economic development can benefit from the right number of lodgings. A good outcome requires that the quantity of lodging options provided match the demand from visitors to the location. Additionally, if demand stays the same, the expansion of lodging will upset the region's supply and demand balance and may result in unhealthy rivalry, which did not exist in Kerman County's villages. On the other side, the community can be educated about the importance of clean energy and its significant economic and environmental advantages through architecture. Green architecture is a subset of organic architecture that seeks to mitigate the adverse environmental effects of development and enhance the climate. In this hot and arid area, ecotourism lodgings should be designed with several windows facing south and one of the main walls facing south. High thermal storage materials are appropriate for this area. Nonetheless, the majority of ecotourism resorts in the area have been successful in drawing tourists since they were planned, constructed, and developed in accordance with field observations based on the ecosystem of the area. In order to draw tourists and promote ecotourism in the area under study, villages having ecotourism resorts were ranked using the Mabak approach and the weight determined by this method. Therefore, based on the model's results, it was found that Keshitoyeh had the lowest rank because of its inability to adequately secure this village with just one ecotourism resort, while Mahan had the highest rank and the greatest success with six ecotourism resorts that were suitable for the climate of the area.

### **Funding**

There is no funding support.

### **Authors' Contribution**

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

### **Conflict of Interest**

Authors declared no conflict of interest.

### **Acknowledgments**

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

## تحلیلی بر تاثیر توانمندی اقامتگاه بوم‌گردی بر جذب گردشگر و توسعه بوم‌گردی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان کرمان)

سیده‌های طیب‌نیا<sup>۱</sup>، ابوذر پایدار<sup>۲</sup>، مرضیه پورجوپاری<sup>۳</sup>

۱- گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

۲- گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

۳- گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران.

### اطلاعات مقاله چکیده

اقامتگاه‌های بوم‌گردی از طریق سازگاری با محیط طبیعی و جوامع محلی و اقتصاد می‌توانند پایدار بمانند، از سویی تبدیل سکونتگاه‌های روستایی قدیمی به اقامتگاه علاوه بر حفظ بافت سنتی روستاها می‌تواند در جذب گردشگر به روستاها موثر باشد. هدف از این پژوهش نشان دادن ارزیابی توانمندی اقامتگاه‌های بوم‌گردی روستاهای شهرستان کرمان در جهت جذب و توسعه گردشگر می‌باشد. لذا پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری اطلاعات توصیفی-پیمایشی می‌باشد. ابزار اصلی گردآوری داده‌ها و سنجش متغیرهای پژوهش، پرسش‌نامه ادغام شده از ۳۵ معیار در ابعاد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، زیست‌محیطی، مدیریتی، کالبدی و امنیتی و ۲۷ روستای دارای اقامتگاه بوم‌گردی است و داده‌ها از طریق نرم‌افزار Excel در قالب دو روش *Mabak* و *Antropy* مورد تجزیه تحلیل و رتبه‌بندی قرار گرفت. نتایج پژوهش از تقلیل ۷۲ متغیر به ۳۵ متغیر در روستاهای مورد مطالعه نشان داد که ماهان با اقامتگاه‌های بوم‌گردی متناسب با شرایط جغرافیایی منطقه در رتبه اول و کشتی‌تویه با توجه به اینکه از لحاظ گردشگری طبیعی از موقعیت مناسبی برخوردار است اما از لحاظ بعد امنیتی ضعیف می‌باشد لذا نتوانسته در این زمینه موفق باشد.

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۹/۱۲

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۱۰/۲۱

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۱۱/۱۲

صص: ۱۷۵-۱۵۷

کلید واژه‌ها:

اقامتگاه بوم‌گردی، توسعه

بوم‌گردی، نواحی روستایی،

شهرستان کرمان

**استاد:** طیب‌نیا، سیده‌های، پایدار، ابوذر، پورجوپاری، مرضیه. (۱۴۰۳). تحلیلی بر تاثیر توانمندی اقامتگاه بوم‌گردی بر جذب گردشگر و توسعه بوم‌گردی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان کرمان)، دو فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، ۲(۱)، ۱۷۵-۱۵۷.

<http://doi.org/10.22072/tmsse.2025.2047283.1022>

نویسندگان

©

ناشر: دانشگاه ولی عصر رفسنجان



## مقدمه

در ایران فعالان حوزه اکوتوریسم همواره با مشکل کمبود امکانات اقامتی هماهنگ با اقلیم منطقه در طبیعت مواجه بوده‌اند. وجود یک اقامتگاه مناسب برای استراحت بومگردان در نزدیکی جاذبه‌های طبیعی همواره یکی از دغدغه‌های مهم برنامه‌ریزان سفرهای طبیعت‌گردی بوده است. با این حال سفرهای طبیعت‌گردی در مقایسه با سایر شاخه‌های گردشگری، امکانات و زیرساخت‌های کمتری نیاز دارد، ولی حداقل امکانات اقامتی برای اکوتوریست‌هایی که تورهایی به نسبت پرهزینه را خریداری کرده‌اند تا بتوانند تجربه سفری متفاوت داشته باشند جزء نیازهای مهم این نوع سفرها محسوب می‌شود. شکل‌گیری این اقامتگاه‌ها و ارتباط آنها با یکدیگر می‌تواند الگوی مناسبی برای توسعه این گونه زیرساخت‌ها محسوب شود. از طرفی چون فعالیت‌های بوم‌گردی در درون مناطق طبیعی انجام می‌شود این گونه فعالیت‌ها همواره در مواجهه با جامعه میزبان است. بنابراین جامعه میزبان جزء مهمی از یک فعالیت بوم‌گردی محسوب می‌شود (فرجی‌راد و همکاران، ۱۳۹۰: ۶۶).

سابقه طرح اقامتگاه‌های بوم‌گردی در ایران به سال‌های ۸۲ و ۸۳ بر می‌گردد؛ زمانی که آقای مازیار آل داوود تصمیم گرفت اقامتگاهی را در روستای گرمه (اقامتگاه آتشی‌نونی) از توابع شهرستان خور و بیابانک استان اصفهان برای پذیرایی از کویرنوردان و طبیعت‌گردان ایجاد کند (عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۴-۱). بعد از آن در طول دهه اخیر احداث اقامتگاه‌های بوم‌گردی در مناطق روستایی و پس از آن در بافت‌های تاریخی شهرها نیز گسترش یافت که بعضاً شهرتی گسترده و جهانی یافت، نظیر دهکده گردشگری عباس برزگر در روستای بزم شهرستان بوانات استان فارس. بعد از مدت‌ها کشمکش با تدوین آیین‌نامه ایجاد، اصلاح، تکمیل، درجه بندی و نرخ گذاری تاسیسات گردشگری و نظارت بر آنها اقامتگاه‌های بوم‌گردی به رسمیت شناخته شدند (حسن‌پور و انتظاری، ۱۳۹۶: ۱۰). معروف‌ترین اقامتگاه‌های بوم‌گردی کشور در استان‌های فارس، هرمزگان، خوزستان، کرمان، اصفهان، سمنان، مازندران، گیلان و گلستان است که به جز یک مورد خدمات بقیه آنها برای رقابت در عرصه بین‌المللی نیست. پراکنش جغرافیایی واحدهای اقامتی بوم‌گردی از بین بیش از ۵۰ واحد نشان می‌دهد سهم اصفهان با بیش از ۲۰ اقامتگاه بیش از سایر استان‌های کشور است.

یکی از مهمترین مناطقی که دارای اقامتگاه‌های بوم‌گردی نسبتاً فراوانی است و دارای پتانسیل‌های خوبی در این زمینه است، شهرستان کرمان است. اقامتگاه‌های بوم‌گردی در این شهرستان، بطور عمده در نواحی روستایی قرار گرفته‌اند. در ساخت این اقامتگاه‌ها با توجه به لزوم همگرایی با محیط طبیعی از مصالح ساختمانی همساز با اقلیم و محیط طبیعی استفاده شده است. از آنجایی که شهرستان کرمان در اقلیم گرم و خشک قرار گرفته و خشت یکی از مصالح بوم‌آورد این منطقه است؛ استفاده از مصالح خشتی بومی به همراه تثبیت‌کننده‌های طبیعی می‌تواند تاثیرات مهمی را در شکوفایی روند گسترش بوم‌گردی به نمایش بگذارد که به عنوان عایق حرارتی در این منطقه عمل می‌کند. بنابراین موضوع حذف خشت و سازه‌های خشتی در این منطقه برای ساخت اقامتگاه‌های بوم‌گردی و توسعه این اقامتگاه‌ها روش درست و مناسبی به نظر نمی‌رسد که هم اکنون در اندک مواردی از این اقامتگاه‌های مورد مطالعه به دلیل نبود معماران قدیمی و سختی کار متاسفانه جهت بازسازی اقامتگاه‌ها از معماری شهرهای شمالی مثل سقف‌های شیروانی که مختص این مناطق به دلیل باران زیاد است استفاده می‌شود که علاوه بر هدر رفت انرژی از زیبایی این اقامتگاه‌ها کاسته خواهد شد. که این عدم توجه معماران به اقلیم منطقه در اندک مواردی در ساخت، بهسازی و نوسازی اقامتگاه‌های این شهرستان، محیط را با مخاطراتی مواجهه کرده‌اند، درست است پیشرفت تکنولوژی ضروری است ولی نباید اجازه داد این پیشرفت محیط‌زیست ما را به خطر بیندازد، بنابراین می‌توان با استفاده از همان راهکارهای به کار رفته در ساختمان‌های قدیمی و مطالعه بر روی آنها و بروز نمودن‌شان از این راهکارها در طراحی بناهای جدید در اقلیم این شهرستان استفاده کرد و نتیجه مطلوبی گرفت.

تحلیلی بر تاثیر توانمندی اقامتگاه بوم‌گردی بر جذب گردشگر و توسعه بوم‌گردی ... / کھ طیب‌نیا و همکاران

با دقت در طراحی بناها در اقلیم شهرستان کرمان متوجه می‌شویم که طراحی و ساخت بناها سازگار با محیط بوده و نه تنها صدمه‌ای به محیط‌زیست وارد نمی‌کردند بلکه با به کارگیری راهکارهای مناسب، همواره بنایی را به وجود می‌آوردند که همساز با اقلیم بوده و وجودش خطری برای محیط نداشته است و نیز با توجه به نیاز بنا به سرمایه‌ی و گرمایش به مرور استفاده از انرژی‌های تجدیدناپذیر بیشتر شده به طوری که این منابع رو به پایان هستند. به همین دلیل معماران نیز مانند سایر دانشمندان دنبال یافتن راهی جدید برای تامین زندگی مطلوب برای انسان بوده‌اند (صیادی و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۲).

بدون شک ایجاد و بسترسازی برای توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی در روستاها، آثار اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی بسیاری را در پی خواهد داشت و نتایج آن نه تنها شهرستان کرمان بلکه برای کل کشور مفید خواهد بود. در این راستا پژوهش حاضر با بررسی ابعاد اقتصادی، اجتماعی فرهنگی مدیریتی کالبدی و امنیتی ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی روستاهای شهرستان کرمان، به دنبال بررسی و تحلیل تاثیرات توانمندی اقامتگاه بوم‌گردی بر جذب گردشگر و توسعه بوم‌گردی در روستاهای شهرستان کرمان است.

### مبانی نظری و پیشینه پژوهش

واژه بوم به «مسکن طبیعی» معنا شده است. بوم در نگاه کلی به فضایی طبیعی و کمتر دست‌خورده گفته می‌شود که تمام ساکنین آن، اعم از انسان و حیوان و گیاه به طبیعی‌ترین شکل ممکن در آن زیست می‌کنند. تعاریف مختلفی از اقامتگاه‌های بوم‌گردی توسط نهادها و اندیشمندان این حوزه، صورت گرفته است. براساس یک تعریف از سازمان میراث فرهنگی، اقامتگاه‌های بوم‌گردی، اقامتگاه‌هایی هستند که در محیط‌های طبیعی و بومی با رعایت بالاترین سطح ممکن ضوابط زیست‌محیطی و به شکلی سازگار با معماری بومی، بافت تاریخی و سیمای طبیعی منطقه تأسیس شده و ضمن حداکثر تعامل با جامعه محلی و توجه به تنوع اقلیم، زمینه حضور گردشگران با کیفیتی قابل قبول و تعریف شده فراهم می‌نماید. اقامتگاه‌های بوم‌گردی معمولاً در مناطق روستایی، مناطق بکر طبیعی یا بافت‌ها و اماکن تاریخی شکل گرفته و به همراه فعالیت‌هایی که برای شناخت و معرفی بوم، توسط خانواده‌های کارآفرین و جامعه محلی علاقه‌مند به گردشگری صورت می‌گیرد، می‌توانند به عنوان راهکاری عملی برای رسیدن به توسعه پایدار گردشگری در این مناطق باشند (بروج، ۱۳۹۱: ۸۵).

اقامتگاه‌های بوم‌گردی تنها جنبه اقامتی ندارند، بلکه در آنها فعالیت‌های مختلفی نظیر ارائه غذا و نوشیدنی محلی، ساخت، آموزش و فروش صنایع دستی محلی، اجرای نمایش و موسیقی سنتی، برگزاری رویدادهای بومی، تورها و فعالیت‌های بوم‌گردی به چشم می‌خورد. همچنین مکان فیزیکی اقامتگاه به دلیل سبک معماری و مصالح ارگانیک بکار رفته در ساختمان اقامتگاه، طراحی داخلی و مبلمان بومی و همچنین فعالیت‌های تعریف شده در آن، به نوعی یک اکوموزه بوده و یک جاذبه گردشگری محسوب می‌شود (عناستانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۴-۱).

بر اساس اصول بوم‌گردی، بوم‌گردی باید طبیعت دوستی، پایداری اکولوژیکی، فرهنگ زیست‌محیطی و منابع اقتصادی را برای جوامع محلی به ارمغان آورد و همچنین این فعالیت‌ها موجب شادی و اوقات خوشی برای گردشگران گردد. توجه به اصول و قوانین بوم‌گردی و همچنین ایجاد علاقمندی به طبیعت و حفظ محیط پیرامونی، باعث تداوم و بقای گنجینه‌ها و میراث طبیعی و انسانی اکوتوریسم به عنوان پایدارترین نوع طبیعت‌گردی و سازگارترین نوع گردشگری با محیط است. انسانها و طبیعت؛ دو بخش مهم اکوسیستم‌ها بوده و بوم‌گردی متعهد به حفظ حریم آنهاست. بوم‌گردی نه تنها وسیله مناسبی در اختیار گردشگران دولت‌ها و دانشمندان می‌گذارد تا از مناطق حفاظت شده حمایت کنند بلکه می‌پذیرد که جوامع محلی نیز باید در فرآیند تدوین و اجرای موفق یا ناموفق بوم‌گردی سهیم باشند. نکته اصلی در این بحث، تأکید بر نقش انسانها در اکوسیستم‌ها و ملاحظه حقوق آنهاست (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۸: ۸۲).

از آنجا که توسعه روستایی براساس گردشگری روستایی و اقامتگاه‌های بوم‌گردی در خط سیر بهره‌گیری از دانش بومی و با تکیه بر سنن مردم محلی صورت می‌پذیرد، اقامتگاه‌های بوم‌گردی ضمن احترام به دانش بومی روستاییان (که نتیجه تجارب ارزنده آنان طی قرون متمادی است)، خدمات گردشگری را که تقریباً یک سويه در شهرها ایجاد می‌شد، به دل روستاها می‌برد و به توسعه راستین آنها کمک می‌کند (عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۵) از سویی نیز، ملزومات برنامه‌ریزی، توسعه و مدیریت بوم‌گردی عبارت‌اند از: مدیریت منابع پایدار و حفاظت از مناطق طبیعی است. توسعه پایدار در امر بوم‌گردی مستلزم آن است که منابع طبیعی، فرهنگی و دیگر منابع حفظ شوند تا بدون قربانی کردن نیازهای آتی، منافع جامعه محلی را تأمین کنند (مسروری‌جنت و فلاح، ۱۳۹۴: ۲۵)

اقامتگاه‌های روستایی، بخش دیگر از فرصت‌های ویژه و بالقوه کشورمان در عرصه بوم‌گردی به شمار می‌رود، حوزه‌ای که از آن به عنوان بازیگران جدید گردشگری نام برده می‌شود. به واقع، مراکز اسکان این‌چنینی را می‌توان در نقطه مقابل هتل‌های لوکس و چند ستاره تلقی کرد که در صورت اتخاذ تدابیر هوشمندانه، دستاوردهای بسیاری را برای اقتصاد روستایی، فرهنگ غنی این مرز و بوم و توسعه گردشگری کشور در پی خواهد داشت. مراکزی که اقتصاد روستاها را بصورت چشمگیری متحول می‌کنند و با تقویت آن، مهاجرت از روستاها دلیلی نخواهد داشت، از سوی دیگر با حیات و بقای روستاها و مراکز اسکان این‌چنینی، فرهنگ غنی روستاهای کشورمان و همچنین آداب و سنن منحصر به فرد آنها نیز به نحو شایسته‌ای حفظ و حراست می‌شود. شواهد نشان می‌دهد، جذابیت این مراکز برای گردشگران خارجی بسیار بالاست و در صورت برنامه‌ریزی هوشمندانه می‌توان گردشگران بسیاری را از اقصی نقاط جهان، جذب اقامتگاه‌های روستایی کرد (که نمونه بارز این نوع از گردشگری خارجی را در روستاهای شهداد و سیرچ می‌توان مشاهده کرد) و نخستین دستاورد این موفقیت در ارز آوری برای کشورمان مشهود و ملموس است توجه به این واقعیت که بخشی از کالا و محصولات ایرانی در حوزه‌های روستایی تولید و قابل عرضه است، توسعه و تقویت بوم‌گردی، مصداقی از حمایت از کالای ایرانی نیز به شمار خواهد رفت.

توسعه و تقویت اقامتگاه‌های بوم‌گردی شهرستان کرمان علاوه بر تأمین زیرساخت‌های گردشگری باعث اشتغال‌زایی و ایجاد درآمد برای ساکنان این مناطق و بالاخص ساکنان روستایی نیز می‌شود زیرا در اقامتگاه‌ها که بیشتر آنها توسط یک خانواده محلی اداره می‌شود با فعالیت‌های مختلف همچون ارائه غذاهای محلی، آموزش و فروش صنایع‌دستی محلی، اجرای نمایش و موسیقی سنتی و برگزاری رویدادهای بومی درآمدزایی ایجاد می‌شود. این درآمدزایی می‌تواند جایگزین سایر منابع درآمدی ساکنان مناطق روستایی باشد و از روش‌های کسب درآمد نامناسب مانند فروش زمین‌های کشاورزی، تغییر کاربری اراضی کشاورزی و بهره‌برداری بی‌رویه از منابع طبیعی، جلوگیری کند. در نهایت آنکه با توسعه بوم‌گردی تمام مشاغل مرتبط با آداب و رسوم، صنایع‌دستی، فرهنگ و غذاهای محلی احیا می‌شود و احیای مشاغل به معنای رهایی از بیکاری است. به عبارتی با رونق بوم‌گردی زمینه سرمایه‌گذاری و اشتغال هرچه بیشتر افراد در منطقه فراهم می‌شود. جدای از آنکه علاوه بر تقویت گردشگری و رشد اقتصادی یک روستا فرصتی ارزشمند برای معرفی آداب و رسوم و فرهنگ یک منطقه شده و از مهاجرت روستاییان به شهرها جلوگیری می‌کند. بنابراین از آنجا که فعالیت‌های بوم‌گردی با محیط زیست طبیعی، میراث تاریخی و الگوهای فرهنگی روستاها در ارتباط است از اینرو به توسعه روستا کمک خواهد کرد و این ویژگی‌های خاص بوم‌گردی شهرستان کرمان، استعداد آن را در زمینه برنامه‌های حمایت از فقرا بهبود می‌بخشد. این ویژگی‌ها می‌توانند شامل مواردی از این قبیل باشند: نیاز به مشارکت و کارگروهی، در بر گرفتن زنان و بخش غیررسمی در اشتغال گسترده به نفع روستاییان منطقه مورد نظر باشد (همان، ۱۲).

## اصول معماری بومی مسکن و اقامتگاه‌های بوم‌گردی کرمان

تحلیلی بر تاثیر توانمندی اقامتگاه بوم‌گردی بر جذب گردشگر و توسعه بوم‌گردی ... / کھ طیب‌نیا و همکاران

بازتاب آفتاب و گرمای خورشید. اولین اصلی که این مردم به آن واقف بوده‌اند، مساله بازتاب گرمای خورشید از خاک خشک و سوزان کویر بوده است. به همین دلیل شهر خود را در کمربندی سبز و خنک از زمین‌های زراعی و باغ‌ها قرار داده‌اند. جهت‌گیری ساختمان.

دومین اصلی که ساکنان کرمان در ساخت شهر خود به آن توجه کرده‌اند، جهت‌گیری صحیح مجموعه است. وجود بادهای ناموافق خشک و سوزان، از نواحی جنوبی و بادهای سرد و سوزآور از نواحی غربی آنان را بر آن داشت که شهر خود را در جهت باد مطبوع شمال و شمال غربی قرار دهند. جلوگیری از باد و گرمای شدید.

سومین اصل، جلوگیری از نفوذ گرما و سرمای شدید تابستان و زمستان و بادهای ناموافق به داخل بافت مسکونی بوده است. این مردم آگاه طی سالیان دراز زندگی در شرایط دشوار، دریافته‌اند که اگر ساختمان‌ها نیز همچون انسان‌ها چنان چه دست به دست هم دهند و با هم متحد شوند، مشکلات سهمگین را از پیش پا برخواهند داشت. به همین دلیل بافت مسکونی را به هم فشرده و متراکم ساخته‌اند. سرپناه عابران پیاده.

چهارمین اصل حفاظت از عابران در داخل مجموعه بوده است. وجود معابر غیرمستقیم، پرپیچ و خم و سرپوشیده بودن بخش‌هایی از آن، از یک طرف مانع نفوذ بادهای مزاحم بوده و از طرف دیگر به دلیل عمق زیاد، بیشترین سایه را تامین کرده است. تامین هوای مطبوع.

پنجمین اصلی که مردم کرمان به آن واقف بوده‌اند، تامین هوای خنک و مطبوع برای هر واحد مسکونی بوده که با محفوظ کردن حیاط‌های عمیق و تفس خانه‌های به هم فشرده از داخل این حیاط‌ها امکان‌پذیر شده است. حیاط‌ها که از همه طرف با فضاهای سرپوشیده محصور شده‌اند، همچون گودالی هوای خنک شب را در خود ته‌نشین می‌کنند و در روز گرم مورد استفاده قرار می‌دهند. عمیق بودن این حیاط به سایه‌دار بودن آن نیز کمک می‌کند. بروودت تبخیری آب.

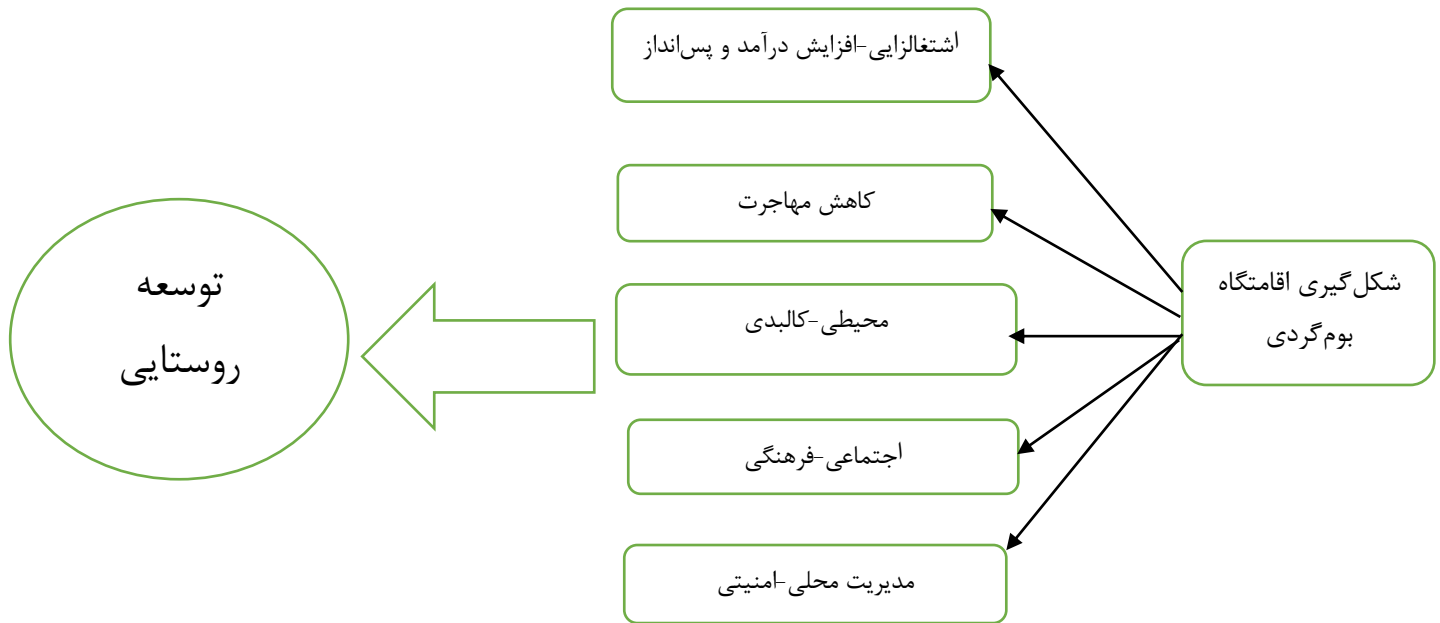
ششمین اصلی که مردم کویرنشین کرمان به آن توجه کرده‌اند خشکی هوا و امکان خنک کردن آن به کمک بروودت تبخیری آب بوده است. این آگاهی به صورت استفاده از باغچه و حوض آب و فواره در خانه‌ها جلوه می‌کند. هوای مطبوع حیاط مرکزی.

هفتمین اصل، کشیدن هوای مطبوع حیاط و محیط خارج به داخل اتاق‌هاست. بادهای شمالی و شمال‌غربی کرمان از جمله بادهای مطبوعی هستند که در تابستان به مدد ساکنان این شهر شتافته‌اند. معماران بومی کرمان با ابداع زیباترین بادگیرها این هوای مطبوع را به داخل اتاق‌ها کشیده و بخش تابستان‌نشین خانه را دلنشین کرده‌اند. از آنجا که این بادهای در بسیاری از موارد با گرمای نسبی نیز همراه بوده، با ساختن حوض‌هایی در قسمت تابستان‌نشین بادهایی را که از بادگیر عبور می‌کردند از روی این آبها عبور می‌دادند و بدین صورت موجب تعدیل درجه حرارت آن می‌شدند. استفاده بهینه از گرمای آفتاب.

هشتمین اصل استفاده بهینه از گرمای آفتاب، یا به عبارتی دیگر حفظ فضای داخلی از گرمای ناخواسته خورشید در تابستان و بهره‌مند بودن آن از گرمای مطبوع زمستان است. در این شهر اتاق‌های رو به جنوب شرقی و جنوب بهترین موقعیت را از نظر جذب گرمای خورشید در زمستان دارند. ضمن اینکه پنجره‌های این اتاق‌ها در اکثر مواقع سرد، آفتاب مطبوع را به داخل اتاق می‌کشاند. استفاده از مصالح بوم‌آورد.

نهمین اصل، حفظ خنکی هوای اتاق در تابستان و حفظ گرمای آن در زمستان است که در چنین محیط نامساعدی با مشقت فراوان به دست آمده است. آنچه در این خصوص معماران بومی را به تفکر وا داشته استفاده از

مصالح مناسب و در عین حال موجود در منطقه است. استفاده از دیوارهای خشتی ضخیم و سقف‌های به ناچار منحنی خشتی، که تنها مصالح قابل دسترس در کویر بوده است (ایرانمنش و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۴۷-۳۴۰).



نمودار ۱: مدل مفهومی پژوهش

پژوهش‌های انجام شده در زمینه اقامتگاه‌های بوم‌گردی و بوم‌گردی به دو دسته داخلی و خارجی و تقسیم می‌شوند که در زیر به معرفی هر دو می‌پردازیم:

برای اشاره به نمونه‌های خارجی استفاده از اقامتگاه‌های بوم‌گردی جهت توسعه پایدار گردشگری روستایی، نمونه‌ای از کشور مغولستان را در این جا مطرح می‌کنیم. توسعه گردشگری در مغولستان مبتنی بر طبیعت‌گردی و گردشگری روستایی بوده و هدف آن آشنا کردن گردشگران از نزدیک با شیوه سنتی زندگی مغولی و محیط‌زیست متمایز این کشور است. طرح توسعه گردشگری و سیاست توسعه این کشور نشان می‌دهد که خصوصیات اصلی مغولستان، کیفیت محیط روستایی به همراه شیوه زندگی سنتی ساکنان است. چشم‌اندازهای مختلف، غنای گیاهان و جانوران، مکان‌های تماشایی استثنایی، اقامتگاه‌های سنتی و چادر نشینی و حس کلی آرامش و آسایش، از ویژگی‌های گردشگری در مغولستان است. آن‌ها معتقدند برای تجربه حال و هوای مغولستان، محل اقامت باید تا حد امکان همانند اشکال سنتی بوده و در مناطق تماشایی مستقر شوند. بیشتر اقامتگاه‌های گردشگری به شکل اردوگاه‌هایی در مناطق روستایی است، به گونه‌ای که گردشگران بتوانند چشم‌اندازهای طبیعی و زندگی سنتی این کشور را تجربه کنند (سند طبیعت‌گردی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، ۱۳۸۵).

چن<sup>۱</sup> (۲۰۲۳) در پژوهشی تحت عنوان توسعه مدل کسب و کار اکوتوریسم پایدار در مناطق قومی-اقلیتی چین در چین به این نتیجه رسیده است که کمک به مردم محلی سبب بهبود کیفیت گردشگری و کاهش تاثیر منفی گردشگری و سبب توسعه اکوتوریسم خواهد شد و توسعه اکوتوریسم نیاز به دستیابی به توسعه محیط‌زیست، رفاه مردم محلی، حفاظت از میراث فرهنگی دارد که نقش عوامل زیست‌محیطی بسیار مهم و برجسته می‌باشد.

تحلیلی بر تاثیر توانمندی اقامتگاه بوم‌گردی بر جذب گردشگر و توسعه بوم‌گردی ... / کھ طیب‌نیا و همکاران

ویدج‌جا<sup>۱</sup> و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی تحت عنوان اقامتگاه‌های بوم‌گردی مریدین و هتل ریزورت در راجاآمپات به این نتیجه رسیده‌اند که در طراحی راجاآمپات مدل نچرال بایستی استفاده گردد زیرا نوعی سبک طراحی است که بر اساس فرم، پیروی و عملکرد در سال ۱۹۵۰-۱۹۲۰ اجرا شد و نیز معتقدند که طرح‌های مدرن عملکرد را در اولویت قرار می‌دهند و بایستی در طراحی اقامتگاه‌ها از رنگ‌های سرد که اثر آرام‌بخش دارند (در مناطق دارای گرمای بیش از حد) استفاده کنند تا بازدیدکنندگان احساس نزدیکی به طبیعت کنند.

ربکا<sup>۲</sup> و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی تحت عنوان بررسی نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه پایدار گردشگری کشور کنیا به این نتیجه رسیده‌اند که اکولوژها با افزایش آگاهی جوامع محلی و تغییر نگرش آنها و مسئولان دولتی به محیط طبیعی، در حفاظت از توانمندی‌های طبیعی و توسعه گردشگری مؤثرند و با توجه به هجوم گردشگران به مناطق طبیعی با ارائه خدمات اقامتگاهی از آسیب رساندن به آنها جلوگیری می‌کنند.

ثقفی (۱۴۰۱) در پژوهشی تحت عنوان تاثیرات اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر روستاهای شهرستان طالقان به این نتیجه رسیده است که عوامل اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی بالاترین تاثیر و عوامل جغرافیایی کمترین تاثیر را بر بوم‌گردی داشته‌اند.

بایبری و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی تحت عنوان طراحی چارچوب مدل کسب و کار پایدار اقامتگاه‌های بوم‌گردی با استفاده از روش فراترکیب به این نتیجه رسیده است که ضمن تایید ۳۴ مولفه در این زمینه چارچوب پیشنهادی این تحقیق منعطف بوده و قابلیت تولید مدل‌های کسب و کار جدید در شرایط متفاوت را دارد.

پوراعتماد و نیک‌قدم (۱۴۰۱) در پژوهشی تحت عنوان ارزیابی سازگاری اقامتگاه‌های موجود در جزیره قشم، هرمز و هنگام به این نتیجه رسیده‌اند که الگوهای معماری هر منطقه با اقلیم، فرهنگ و تاریخ همان منطقه سازگار شده‌اند، این سازگاری قرن‌ها طول کشید و عدم توجه به این الگوها سبب خلق بناهایی که با اقلیم و فرهنگ منطقه سازگار نیستند شده است و معماران باید تلاش کنند به جای حذف الگوها، الگوهای جدید را بروز رسانی کنند.

ابراهیمی (۱۴۰۰) در پژوهشی تحت عنوان بررسی ویژگی‌های اقامتگاه‌های بوم‌گردی در اقلیم گرم و مرطوب در بوشهر به این نتیجه رسیده است که الگوهای فضای بوم‌گردی در معماری مناطق گرم و مرطوب با مولفه‌های اقلیمی و کالبدی هر یک از شهرهای این مناطق مطابقت دارد.

کوهستانی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی تحت عنوان بررسی تاثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه گردشگری روستایی با میانجیگری تصویری ذهنی مقصد در روستای رادکان به این نتیجه رسیده‌اند اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه گردشگری روستایی تاثیر معنادار و تصویر ذهنی مقصد رابطه بین اقامتگاه‌های بوم‌گردی با توسعه گردشگری روستایی را میانجیگری می‌کند.

ربیی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی تحت عنوان تبیین مدل توسعه سیستم اقامتگاه بوم‌گردی در مناطق روستایی خلخال به این نتیجه رسیده‌اند که شهرستان خلخال از مناطق مستعد بوم‌گردی کشور است. ضعف الگوها و پیوندها در یک دهه گذشته یکی از دلایل ضعف اقامتگاه‌های بوم‌گردی شهرستان است که پس از بررسی و با انجام مدل کیو مدل توسعه آتی ارائه شد که شامل برهم کنشی از مجموعه عوامل و مولفه‌های مؤثر بر توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی است.

شاهولی و باستانی (۱۴۰۱) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که تلاش مالکان برای عرضه اصالت در اقامتگاه‌های بوم‌گردی باعث توسعه اقتصاد فرهنگ در جامعه خواهد شد. که این نکته می‌تواند مدنظر مالکان اقامتگاه‌های بوم‌گردی در شهرستان کرمان نیز باشد.

طولابی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که از عوامل مثبت سرمایه‌گذاری در خصوص احداث اقامتگاه، بالا بردن سطح ایمنی و امنیت در شهرستان کرمان، معرفی جاذبه‌ها، استقبال اهالی از ایجاد اقامتگاه و اشتغال‌زایی در روستا، در نظر گرفتن امکانات اولیه گردشگری روستا، تشویق سازمان‌های مربوطه در خصوص احداث اقامتگاه و گسترش گردشگری در دهستان موثر هستند و از عوامل منفی وجود برخی تعصبات بین روستاییان، روند پیچیده و سخت اداری، بی توجهی مسئولان نسبت به ویژگی‌های گردشگری روستا، روند نزولی هزینه‌های مرتبط با مسافرت در سید هزینه‌های خانوار شهری و روستایی مطرح هستند.

با توجه به مطالعه پیشینه پژوهش می‌توان نتیجه گرفت راه‌اندازی اکولوژها یا اقامتگاه‌های بوم‌گردی، از موفق‌ترین و پایدارترین این کسب و کارهاست که فرصت مناسبی را برای کسب و کارهای کوچک خانوادگی (خانواده محور) ایجاد می‌کند منتها در صورتی که این اقامتگاه‌ها منجر به توسعه بوم‌گردی و افزایش جذب گردشگر خواهند شد که متناسب با معماری بومی منطقه طراحی شده باشند.

## مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت و روش توصیفی-تحلیلی مبتنی بر پرسشنامه است. اطلاعات نظری کتابخانه‌ای است و اطلاعات مربوط به منطقه مدنظر با توزیع و تکمیل پرسش‌نامه گردآوری شده است. واحد تحلیل در این پژوهش، روستاهای دارای اقامتگاه بوم‌گردی است و جامعه آماری پژوهش را خبرگان (فعالان حوزه صنعت گردشگری) تشکیل داده است. این افراد شامل افراد شاغل در حوزه‌های گردشگری مانند سازمان میراث فرهنگی، آژانس‌های مسافرتی و گردشگری، تورگردان‌ها است. در این پژوهش، پس از تدوین پرسش‌نامه برای تعیین میزان اعتبار (روایی) شاخص‌های تهیه شده به منظور سنجش متغیرها از اعتبار محتوا استفاده شد برای این منظور پرسشنامه بین تعدادی از اساتید توزیع شد. در این بین تعدادی از سوالات تغییر و تعدادی حذف شدند که در نهایت پرسشنامه مورد نظر آماده گردید برای تعیین میزان پایایی پرسش‌نامه نیز از آزمون کرونباخ استفاده و مشخص شد ضریب آلفای کرونباخ در سطح بالایی قرار دارد. این پرسش‌نامه به دلیل تعداد زیاد معیارها در نرم افزار SPSS کامپیوت و از ۷۲ آیتیم به ۳۵ آیتیم تقلیل یافت سپس پرسشنامه به تعداد ۱۵ خبره فعال در سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و زیر مجموعه این ارگان توزیع گردید که جهت رتبه‌بندی معیارها و روستاها از دو طریق آنتروپی شانون و ماباک مورد استفاده قرار گیرد. هدف این پژوهش رتبه‌بندی روستاهای دارای اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر اساس معیارهای اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی، مدیریتی، امنیتی، کلیدی می‌باشد بر این اساس ابتدا معیارها و روستاها معرفی شده سپس با استفاده از روش آنتروپی وزن دهی شد در انتها نیز روستاها توسط روش ماباک<sup>۱</sup> رتبه‌بندی گردیدند. کلیه محاسبات نیز در نرم افزار اکسل انجام شده است.

جدول شماره ۱. متغیرهای مورد بررسی در پژوهش

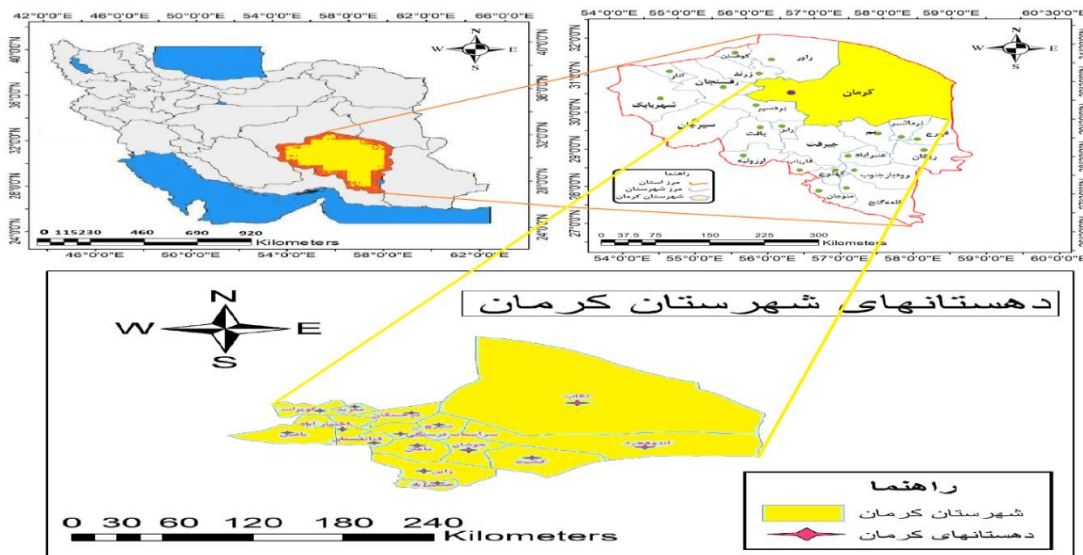
متغیر	شاخص	مولفه	گویه
بوم‌گردی	اقتصادی	اشتغال	اشتغال جوانان و زنان، اشتغال پایدار/ فصلی، اشتغال خانوادگی/ فردی، کاهش بیکاری، تنوع اشتغال
		کارآفرینی	ایجاد کسب و کار کوچک و متوسط، رشد و شکوفایی فرصت‌های شغلی جدید، ایجاد انواع مشاغل خدماتی: خرده‌فروشی، آژانس، پمپ‌بنزین، رستوران، ساختمان‌سازی و...
		درآمد	درآمد پایدار/ فصلی
		پس‌انداز	افزایش پس‌انداز
		نقدینگی	میزان نقد شدن دارایی‌های مختلف
		هزینه‌های زندگی	افزایش هزینه و مخارج زندگی
		سرمایه‌گذاری	ورود سرمایه‌گذاران غیربومی به روستاها، افزایش توان سرمایه‌گذاری روستاییان در گردشگری

تحلیلی بر تاثیر توانمندی اقامتگاه بوم‌گردی بر جذب گردشگر و توسعه بوم‌گردی ... / کھ طیب‌نیا و همکاران

ارزش و قیمت کالاها	افزایش قیمت: زمین، محصولات و تولیدات، خدمات	اجتماعی - فرهنگی
وام و تسهیلات	بلاعوض و بدون ضامن، کم‌بهره	
تولید	دامداری: حفظ و گسترش دامداری (دام بزرگ و کوچک، پرندگان، ماهی و زنبور و...)، تنوع تولید و عرضه لبنیات محلی، تخم‌مرغ، عسل، گوشت، مرغ	
	کشاورزی: حفظ و گسترش اراضی کشاورزی و باغات، عرضه مستقیم و کاهش نقش دلالان، تنوع تولید	
	صنایع‌دستی: حفظ و گسترش صنایع دستی و بومی، تنوع محصولات	
فرآوری	برندسازی محصولات، بسته‌بندی، تبدیل و فرآوری انواع محصولات دامی و کشاورزی	
خرید و فروش / توزیع	ایجاد و گسترش بازارهای محلی جهت فروش محصولات و صنایع، بازاریابی محصولات	
رفاه	توان خرید مایحتاج اولیه، مسافرت، ماشین، کاهش فقر، فرستادن فرزندان به مدارس شهری، دانشگاه و...	
معیشت / امنیت غذایی	توانایی فراهم کردن یا استفاده از کلیه گروه‌های مواد غذایی سالم، توانایی تولید و تامین مواد غذایی در خود روستا، خودکفایی یا دسترسی همه مردم به غذای کافی و سالم، پایداری در دریافت غذا	
توانمندسازی / توانا شدن اقتصادی	دسترسی برابر غلبه بر ناتوانی و وابستگی یا عدم وابستگی به منابع و تولیدات خارجی (شهر) و دولت برای روستاییان و زنان، حق منابع، زنجیره تامین در روستا، داشتن مجوز و پروانه بهره‌برداری، غلبه بر موانع، خصوصی سازی تولیدات و خدمات و فرصت‌ها به بخش‌های محروم توانمندشدن و روستایی: تغییر بر نحوه انجام فعالیت‌ها، خودتکایی، دسترسی برابر و راحت به منابع تولید، حمایت جامعه،	
سرمایه اجتماعی	اجتماعی - فرهنگی، مسئولیت - انسجام یکپارچگی (همبستگی) و مشارکت و همکاری، اعتماد، تعاملات اجتماعی صمیمانه، حفظ پذیرایی، عضویت در گروه‌های محلی، آگاهی اجتماعی، حمایت از یکدیگر	
توانمندسازی اجتماعی	بر جریان تأثیرگذاری قدرت اجتماعی، محیط در خود زندگی کنترل تصمیم‌گیری، حق و مالکیت حق داشتن، ارزش احساس جهانی، برقراری یا دسترسی به عدالت برای همه و ملی محدود در اقتصادی عادلانه نظام کردن فراهم به‌منظور اجتماعی تغییرات افراد روستا، بهبود اعتماد به نفس روستاییان: خودباوری، بسیج انگیزه درونی برای رسیدن به اهداف (توسعه): تشویق افراد، انتقال سیاسی فرآیندهای در مشارکت فرصت محصولات، افزایش و خدمات به بیش‌تر قدرت به روستاییان، دسترسی	
بهداشت و درمان	افزایش تعداد مراکز درمانی و بهداشتی، داروخانه، آب لوله‌کشی و تصفیه شده، تعبیه سطل زباله و جمع‌آوری بهداشتی زباله، فاضلاب، پزشک، ماما، نظافت محله‌ها، توجه به مقوله ورزش و سلامتی، تفکیک زباله	
آموزش	افزایش تعداد مراکز آموزشی، افزایش سطح آگاهی و دانش، توجه به دانش بومی، سطح سواد و تحصیلات، حفظ و تقویت زبان و لهجه بومی، یادگیری زبان خارجی، افزایش انواع اطلاع‌رسانی و آموزش مرتبط با گردشگری، افزایش مهارت‌ها، تاسیس کتابخانه عمومی، افزایش خرید کتاب، افزایش ساعت مطالعه افراد	
آداب و رسوم	حفظ و گسترش آداب و رسوم، نحوه برگزاری و برپایی، میزان اجرای: جشن و عروسی، عزاداری، مناسبت‌ها، بازی‌ها، موسیقی، رقص، نمایش	
باورها و فرهنگ‌ها	حفظ و گسترش باورها و فرهنگ‌ها، تخریب باورها و فرهنگ‌ها، غذاها و شیرینی‌های محلی و روش‌های پخت و تهیه، سفره‌آرایی، استقبال یا پذیرایی از مهمان یا گردشگر، آراستگی خانه و ادوات آن، تجربیات، افسانه‌ها و داستان‌ها و اسطوره‌ها، سبک زندگی: نوع پوشش، زبان و لهجه، نوع غذا خوردن، ظروف، نوشیدنی‌ها، نحوه رفتار، هنر و مهارت‌ها	
کیفیت زندگی	آرامش، راحتی، دسترسی، رفاه، رضایت، سلامت جسم و روان، تفریح و اوقات فراغت، آزادی، ساختار و کیفیت روابط اجتماعی افراد در جامعه، احساس سرزندگی، شادی و خوشبختی در محیط روستا، لذت از ورزش و مطالعه	
جمعیت	مهاجرت به شهر، مهاجرت معکوس، جوانی / پیری جمعیت (ساختار)، پایداری جمعیت	
جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی	حفظ و گسترش معماری بومی، تخریب معماری بومی، حفظ تناسب معماری با محیط طبیعی و فرهنگ جامعه، حفظ و ثبت بناهای تاریخی (مساجد، کاروان‌سرا، زیارتگاه‌ها، قلعه، مقبره، حمام و...)، سیاه‌چادر	
پوشش گیاهی	حفظ و گسترش، تخریب مراتع، گیاهان دارویی و نادر، استفاده بهینه، احیا، حفظ گونه‌های منحصر به فرد	زیست محیطی
منابع آب	حفظ و احیا یا تخریب منابع آب طبیعی چون (چاه و قنات و چشمه، رودخانه)، کیفیت، دسترسی	
خاک	توسعه اراضی، توجه به حفظ منابع خاک	
چشم‌اندازها / جاذبه‌های طبیعی	کوه، دشت، بیابان، جنگل، رود، دریاچه، غار، صخره، همکاری در جهت حفظ تنوع زیستی، حفظ گونه‌های کمیاب	
حیات جانوری	حفظ و گسترش حیات جانوری، تخریب حیات جانوری، استفاده بهینه از آن‌ها برای گردشگران (شترسواری، اسب‌سواری و...)	

آب، هوا، صدا، منظر	آلودگی‌ها	امنیتی
استفاده از انرژی‌های نو و پایدار (آفتاب و باد)،	انرژی	
در داخل محیط روستا و منازل، خارج از محیط روستا در جاده‌ها و مناطق بکر، ثبات سیاسی، امنیت عمومی و شخصی، کاهش جرایم و ناهنجاری‌ها	امنیت	کابلی- فضایی
آب، برق، گاز، تلفن (مخابرات)، اینترنت، جاده، حمل و نقل، پست، آنتن‌دهی صدا و سیما، مراکز اقامتگاهی و تفریحی، بانک	زیرساخت	
مقاوم سازی بناها، استفاده از مصالح بومی در ساخت و ساز و ایجاد جذابیت، بهبود و تعریض معابر و پل‌ها، زیباسازی، روشنایی معابر	ساخت‌وساز	

شهرستان کرمان بین ۵۶ درجه و ۵۸ دقیقه تا ۵۷ درجه و ۹ دقیقه طول شرقی، و ۳۰ درجه و ۱۴ دقیقه تا ۳۰ درجه و ۱۹ دقیقه عرض شمالی، در ارتفاع ۱۷۵۵ متری از سطح دریا واقع شده است. مساحت این شهر ۱۴۰۰۰ هکتار می‌باشد و در یک موقعیت پایکوهی قرار دارد. از شمال به بخش شهداد و چترود، از جنوب به بخش‌های راین و گلباف، از مشرق به شهرستان شهداد و از مغرب به شهرستان باغین و بردسیر محدود می‌باشد. بر اساس تقسیمات کشوری سال ۱۳۹۵ دارای شانزده دهستان (ماهان، قناتخستان، اندوهجرد، تکاب، سیرج، جوشان، کشیت، اختیارآباد، باغین، درختگان، زنگی‌آباد، سرآسیاب فرسنگی، حسین‌آباد گرو، راین، کویرات و معزیه) و ۵۲۱ سکونتگاه روستایی دارای سکنه می‌باشد.



شکل شماره ۱: موقعیت شهرستان و دهستان‌های کرمان

## یافته‌های پژوهش

در ابتدا نتایج حاصل از روش آنتروپی شانون ارائه و سپس سایر نتایج به تفکیک بیان می‌شود. مرحله اول: ابتدا ماتریس تصمیم را تشکیل داده (یعنی سوالات پرسشنامه را وارد می‌کنیم). در سطرها سوالات پرسشنامه و در ستون‌ها روستاهای دارای اقامتگاه بوم‌گردی را وارد می‌کنیم در گام دوم این مرحله به بی‌مقیاس‌سازی درایه‌ها بصورت هر درایه به مجموع درایه‌های آن ستون تقسیم شد پرداخته شد که فرمول و مراحل آن بدین صورت است.

$$p_{ij} = \frac{r_{ij}}{\sum_{i=1}^m r_{ij}}$$

تحلیلی بر تاثیر توانمندی اقامتگاه بوم‌گردی بر جذب گردشگر و توسعه بوم‌گردی ... / کھ طیب‌نیا و همکاران

در مرحله بعد باستی EJ یا آنتروپی شانون محاسبه شود و سپس درجه انحراف و وزن هر شاخص را نیز به دست آمد.

آنتروپی EJ به صورت زیر محاسبه می‌گردد و k به عنوان مقدار ثابت مقدار EJ را بین ۰ و ۱ نگه می‌دارد:

$$E_j = -K \sum_{i=1}^m p_{ij} \ln(p_{ij}) \quad K = \frac{1}{\ln m}$$

در ادامه مقدار dj (درجه انحراف) محاسبه می‌شود که بیان می‌کند شاخص مربوطه (dj) چه میزان اطلاعات مفید برای تصمیم‌گیری در اختیار تصمیم‌گیرنده قرار می‌دهد. هر چه مقادیر اندازه‌گیری شده شاخصی به هم نزدیک باشند نشان‌دهنده آن است که گزینه‌های رقیب از نظر آن شاخص تفاوت چندانی با یکدیگر ندارند.

لذا نقش آن شاخص در تصمیم‌گیری باید به همان اندازه کاهش یابد.

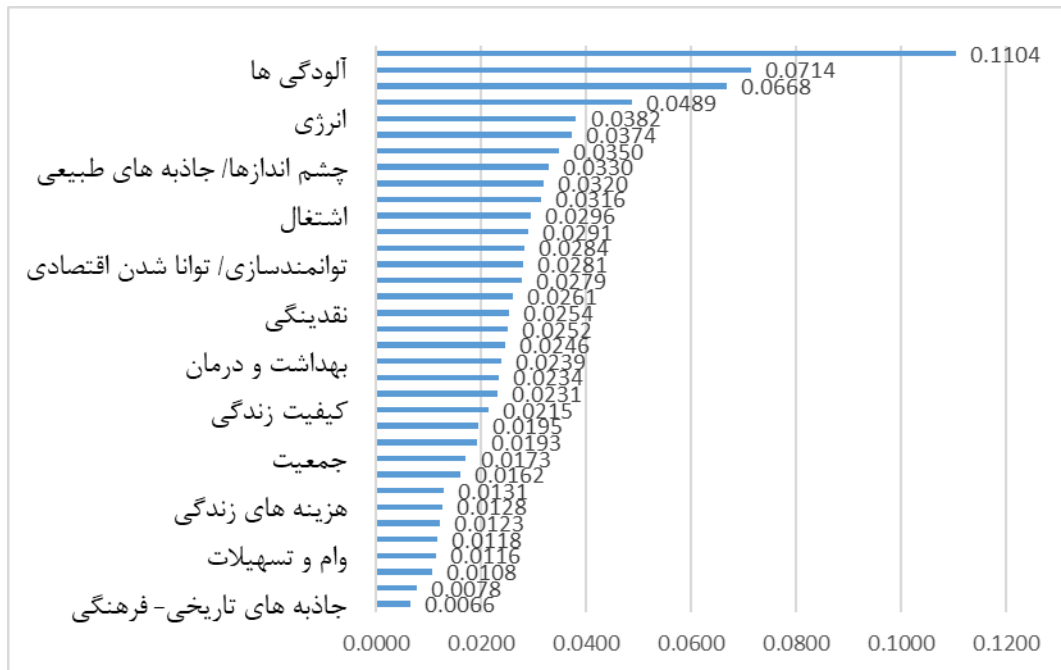
$$d_j = 1 - E_j$$

سپس مقدار وزن Wj محاسبه می‌گردد که در آن بهترین وزن انتخاب می‌شود

اگر تصمیم‌گیرنده از قبل وزن خاصی (λj) را برای شاخص در نظر گرفته باشد وزن جدید W\* j به شرح زیر محاسبه می‌شود:

$$W^*_j = \frac{\lambda_j W_j}{\sum_{j=1}^n \lambda_j W_j} \quad W_j = \frac{d_j}{\sum_{i=1}^n d_j}$$

همانطور که در جداول ۲ و ۳ (فایل پیوست)؛ ملاحظه می‌شود بالاترین رتبه در زمینه معیارها به ترتیب بعد امنیتی، آلودگی‌ها، حیات جانوری، مدیریت محلی، انرژی، ساخت و ساز، خاک، چشم‌اندازها و جاذبه‌های طبیعی، کارآفرینی، خرید و فروش و توزیع، اشتغال، رفاه، توانمندسازی اجتماعی، توانمندسازی اقتصادی، زیرساخت، منابع آب، نقدینگی، فرآوری، آموزش، بهداشت و درمان، درآمد، باورها و فرهنگ‌ها، کیفیت زندگی، معیشت غذایی، آداب و رسوم، جمعیت، تولید، سرمایه‌گذاری، هزینه‌های زندگی، سرمایه اجتماعی، پس‌انداز، وام و تسهیلات، ارزش قیمت و کالاها، پوشش گیاهی، جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی را بدست آورده و کمترین میزان اهمیت از نظر خبرگان جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی بوده است که با استفاده از وزن بدست آمده در این روش، در روش ماباک به رتبه‌بندی روستاهای دارای اقامتگاه بوم‌گردی در جهت جذب گردشگر و توسعه بوم‌گردی منطقه مورد مطالعه خواهیم پرداخت، که توضیحات آن به شرح زیر ارائه می‌گردد. در روش ماباک از روش‌های جدید تصمیم‌گیری چند معیاره است که توسط پاکومار و سیروویک<sup>۱</sup> (۲۰۱۵) ارائه شد هدف این روش رتبه‌بندی گزینه‌ها در یک مدل تصمیم‌گیری چندمعیاره می‌باشد. مراحل این روش در ادامه آورده شده است. در این روش قصد داریم از بین ۳۵ معیار مورد نظر به رتبه‌بندی پرداخته شود.



در اولین گام ماتریس تصمیم را کمی و بی مقیاس سازی می‌نماییم (ماتریس تصمیم همان ماتریس تصمیم آنتروپی می‌باشد). در گام دوم باید ماتریس تصمیم کمی را با استفاده از روابط زیر نرمال کرد اگر معیار مثبت باشد از رابطه اول و اگر معیار منفی باشد از رابطه دوم استفاده می‌کنیم. در این رابطه  $x_i^+$  بزرگترین مقدار هر ستون معیار و  $x_i^-$  کمترین مقدار هر ستون معیار است که آلودگی دارای معیار منفی و بقیه معیارها مثبت می‌باشند.

$$n_{ij} = \frac{x_{ij} - x_i^+}{x_i^- - x_i^+} \quad n_{ij} = \frac{x_{ij} - x_i^-}{x_i^+ - x_i^-}$$

در گام سوم با استفاده از رابطه زیر ماتریس وزن دار را تشکیل می‌دهیم. در رابطه زیر  $W$  همان وزن معیارها است. به بیان دیگر برای نرمال سازی باید هر کدام از درایه‌های ماتریس نرمال را با عدد ۱ جمع کرد و سپس در وزن معیارها ضرب نمود.

$$V = \begin{bmatrix} v_{11} & v_{12} & \dots & v_{1n} \\ v_{21} & v_{22} & \dots & v_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ v_{m1} & v_{m2} & \dots & v_{mn} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} w_1 \cdot (n_{11} + 1) & w_2 \cdot (n_{12} + 1) & \dots & w_n \cdot (n_{1n} + 1) \\ w_1 \cdot (n_{21} + 1) & w_2 \cdot (n_{22} + 1) & \dots & w_n \cdot (n_{2n} + 1) \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ w_1 \cdot (n_{m1} + 1) & w_2 \cdot (n_{m2} + 1) & \dots & w_n \cdot (n_{mn} + 1) \end{bmatrix}$$

در گام چهارم ماتریس مرز ناحیه تخمین ( $G$ ) بر اساس رابطه زیر محاسبه می‌شود. به بیان دیگر باید میانگین هندسی درایه‌های هر ستون معیار را در ماتریس وزن دار محاسبه کرد.

$$g_j = \left( \prod_{i=1}^m v_{ij} \right)^{\frac{1}{m}}$$

خرید و فروش/ توزیع	فرآوری	تولید	وام و تسهیلات	ارزش و قیمت کالاها	سرمایه گذاری	هزینه‌های زندگی	نقدینگی	پس انداز	درآمد	کارآفرینی	اشتغال
--------------------	--------	-------	---------------	--------------------	--------------	-----------------	---------	----------	-------	-----------	--------

تحلیلی بر تاثیر توانمندی اقامتگاه بوم‌گردی بر جذب گردشگر و توسعه بوم‌گردی ... / کھ طیب‌نیا و همکاران

geomi n	۰/۰۲۹۷	۰/۰۲۳۳	۰/۰۲۳۶	۰/۰۱۱۹	۰/۰۲۵۶	۰/۰۱۲۹	۰/۰۱۳۱	۰/۰۱۰۹	۰/۰۱۱۷	۰/۰۱۶۳	۰/۰۲۵۳	۰/۰۲۱۸
------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

منابع آب	پوشش گیاهی	جاذبه های تاریخی-فرهنگی	جمعیت	کیفیت زندگی	باورها و فرهنگ ها	آداب و رسوم	آموزش و بهداشت و درمان	توانمندی اجتماعی	سرمایه اجتماعی	توانمندی / توانا شدن اقتصادی	میشیت/ امنیت غذایی	رفاه
۰/۰۲۶۳۴۸	۰/۰۰۷۸۶	۰/۰۰۶۶۴۵	۰/۰۱۷۳۹۲	۰/۰۲۱۷۲۱	۰/۰۲۳۴۱	۰/۰۱۹۵۶۱	۰/۰۲۴۷۰۸	۰/۰۲۸۵۸۴	۰/۰۱۲۴۱۵	۰/۰۲۸۲۲۲	۰/۰۱۹۷۰۷	۰/۰۲۹۳۹۶

مدیریت محلی	ساخت و ساز	زیرساخت	امنیتی	انرژی	آلودگی‌ها	حیات جانوری	چشم‌اندازها/ جاذبه‌های طبیعی	خاک
۰/۰۴۹۶۰۲	۰/۰۳۷۹۵۷	۰/۰۲۸۲۱۴	۰/۱۱۳۰۷۳	۰/۰۲۸۸۲۸	۰/۱۴۱۶۹۵	۰/۰۶۷۷۵۸	۰/۰۳۳۳۴۳	۰/۰۳۵۳۳۴

در گام پنجم فاصله هر گزینه را از مرز ناحیه تخمین (g) را با استفاده از رابطه زیر محاسبه می‌کنیم. به عبارت دیگر باید درایه-های ماتریس وزن دار را از مقدار g که در مرحله قبل محاسبه شد کم کنیم.

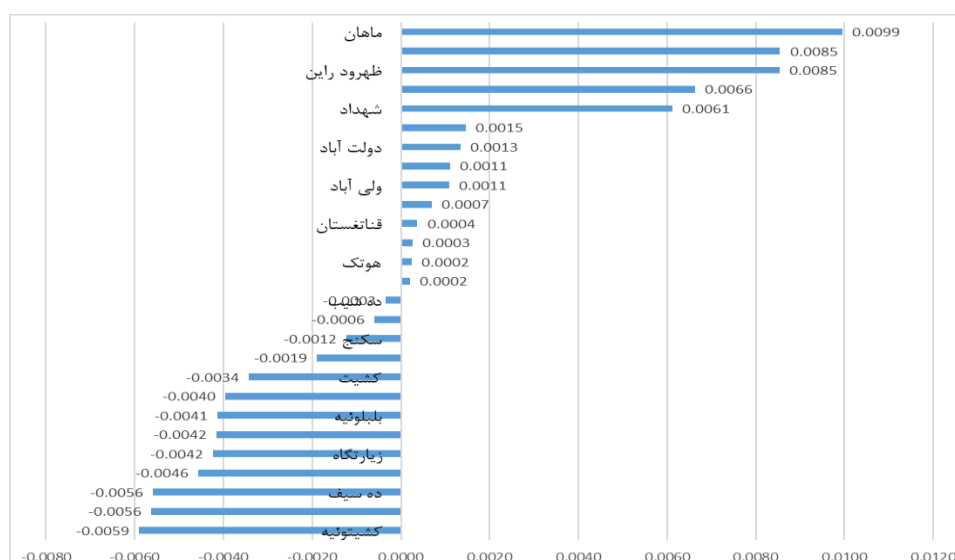
$$Q = V - G = \begin{bmatrix} v_{11} & v_{12} & \dots & v_{1n} \\ v_{21} & v_{22} & & v_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ v_{m1} & v_{m2} & \dots & v_{mn} \end{bmatrix} - \begin{bmatrix} g_1 & g_2 & \dots & g_n \\ g_1 & g_2 & & g_n \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ g_1 & g_2 & \dots & g_n \end{bmatrix}$$

در گام ششم با استفاده از رابطه زیر گزینه‌های پژوهش را رتبه‌بندی می‌کنیم در واقع این رابطه بیان میکند که امتیاز هر گزینه از جمع سطری ماتریس q حاصل می‌شود.

$$S_i = \sum_{j=1}^n q_{ij}, \quad j = 1, 2, \dots, n, \quad i = 1, 2, \dots, m$$

رتبه روستا	امتیاز	نام روستا	رتبه روستا	امتیاز q	نام روستا
۲۱	۰/۰۰۴۱	ببلوئییه	۱۸	۰/۰۰۱۸۹	پیرغیب بالا
۱۰	۰/۰۰۰۷۰	کهن یاور	۲۰	۰/۰۰۳۹۶	هنزا
۱۵	۰/۰۰۰۳۳	ده شیب	۷	۰/۰۰۱۳۴	دولت آباد
۲۴	۰/۰۰۰۴۵	ده لولو	۱۲	۰/۰۰۰۲۷۰	ملک آباد
۴	۰/۰۰۰۶۶	جوپار	۲۵	۰/۰۰۵۵۸	ده سیف
۳	۰/۰۰۰۸۵	ظهورود راین	۲۳	۰/۰۰۴۲۳	زیارتگاه
۱	۰/۰۰۰۹۹	ماهان	۸	۰/۰۰۱۱۰	شفیع آباد
۲	۰/۰۰۰۸۵	راین	۱۳	۰/۰۰۲۳۷	هوتک
۵	۰/۰۰۰۶۱۱	شهداد	۲۷	۰/۰۰۵۹۱	کشیتوئییه
۱۶	۰/۰۰۰۵۹	چشمه حسین آباد	۲۶	۰/۰۰۵۶۳	سیرچ

بی بی حیات	۰/۰۰۱۴۵	۶	باقرآباد	-۰/۰۰۴۱	۲۲
کشیت	-۰/۰۰۳۴۲	۱۹	ماهان	۰/۰۰۹۹	۱
قناتغستان	۰/۰۰۰۳۷۲	۱۱	سکنج	-۰/۰۰۱۲۳	۱۷
ولی آباد	۰/۰۰۱۰۹	۹	ده بالا	۰/۰۰۰۲۰۰	۱۴



همانطور که ملاحظه می شود بالاترین رتبه روستای دارای اقامتگاه بوم گردی و موفق بودن آن در زمینه توسعه بوم گردی ماهان و پایین ترین رتبه را کشیتوییه به خود اختصاص داده است.

## بحث

نقش اقامتگاه های بوم گردی در توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی نواحی روستایی امری غیر قابل انکار است که نیازمند بررسی دقیق تعامل میان زیرساخت های گردشگری، رفتار گردشگران، و میزان تطابق این اقامتگاه ها با اصول پایداری است. یکی از عوامل کلیدی در موفقیت اقامتگاه های بوم گردی، تعادل عرضه و تقاضا است؛ اگر تعداد اقامتگاه ها متناسب با سطح تقاضای گردشگران باشد، باعث رونق اقتصادی، افزایش اشتغال، و بهبود سطح رفاه محلی می شود. در صورتی که افزایش تعداد اقامتگاه ها بیش از حد نیاز منطقه باشد، می تواند تعادل اقتصادی منطقه را مختل کند. در برخی مناطق گردشگری دیده شده که رقابت ناسالم میان سرمایه گذاران باعث کاهش کیفیت خدمات و ایجاد نارضایتی در میان گردشگران شده است.

مشاهدات نشان داد که اقامتگاه های منطقه کرمان با در نظر گرفتن ویژگی های بومی و اقلیمی طراحی شده اند، که همین عامل باعث موفقیت آن ها در افزایش رضایت گردشگران و جذب بیشتر مسافران شده است. نتایج نشان داد که مهم ترین شاخص های تأثیرگذار بر موفقیت اقامتگاه های بوم گردی شامل ابعاد امنیتی، کاهش آلودگی های محیطی، حفاظت از حیات جانوری، مدیریت محلی، منابع انرژی، زیرساخت های گردشگری و کارآفرینی بوده است. جاذبه های تاریخی و فرهنگی کمترین تأثیر را در توسعه گردشگری داشته اند، که بیانگر لزوم سرمایه گذاری بیشتر در برندسازی فرهنگی مناطق روستایی است. این یافته ها نشان می دهد که تمرکز بر توسعه زیرساخت های پایدار و مدیریت صحیح منابع محلی، تأثیر قابل توجهی در افزایش سطح رفاه گردشگران و توسعه اقتصادی منطقه خواهد داشت.

تحلیلی بر تأثیر توانمندی اقامتگاه بوم‌گردی بر جذب گردشگر و توسعه بوم‌گردی ... / کھ طیب‌نیا و همکاران

بر اساس جداول ارائه‌شده، در میان ۳۵ معیار مورد بررسی، بالاترین اهمیت از نظر خبرگان مربوط به: امنیت (با وزن ۰/۱۱۳۰۷۳) آلودگی‌ها (وزن منفی اما دارای اهمیت بالا - ۰/۱۴۱۶۹۵) حیات جانوری (۰/۶۷۷۵۸) مدیریت محلی، انرژی، ساخت و ساز، خاک، و چشم‌اندازهای طبیعی بوده است. این امر نشان می‌دهد که ایمنی، محیط‌زیست، و کیفیت مدیریت محلی سه بعد حیاتی در موفقیت یک منطقه در زمینه توسعه بوم‌گردی هستند. اهمیت بالای آلودگی به‌عنوان یک معیار منفی نشان از حساسیت بالا به شرایط زیست‌محیطی دارد.

از سوی دیگر، کمترین اهمیت به معیارهایی همچون جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی، پوشش گیاهی، و ارزش قیمت کالاها داده شده است. این یافته می‌تواند نشانه‌ای از آن باشد که در منطقه مورد مطالعه، جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی یا به خوبی معرفی نشده‌اند و یا تأثیر ملموسی در جذب گردشگر نداشته‌اند. بر اساس رتبه‌بندی نهایی روستاهای موفق: ماهان با امتیاز مثبت (۰/۰۰۹۹) بالاترین رتبه را دارد. این نشان می‌دهد که این روستا نه تنها در اکثر معیارهای کلیدی امتیاز بالایی داشته بلکه توانسته میانگین متوازن و بالایی در شاخص‌های امنیت، مدیریت محلی، و چشم‌اندازهای طبیعی کسب کند. دلایل موفقیت ماهان می‌تواند شامل: وجود زیرساخت‌های مناسب گردشگری، دسترسی آسان‌تر، مدیریت محلی فعال و سیاست‌گذاری‌های حمایتی، محیط زیستی سالم‌تر و امنیت بالا. راین و ظهور راین نیز در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارند که بیانگر عملکرد مطلوب در توسعه زیرساخت، انرژی، و شاید جذب گردشگر داخلی و خارجی باشد.

روستاهای با عملکرد ضعیف: کشتیوئیه، سیرچ، و ده سیف در انتهای جدول قرار دارند. امتیاز منفی آن‌ها به وضوح نشان‌دهنده نقص جدی در معیارهای کلیدی مانند زیرساخت، مدیریت، و رفاه گردشگران است. کشتیوئیه به عنوان آخرین رتبه، احتمالاً در معیارهایی نظیر امنیت، امکانات رفاهی، و دسترسی، ضعف داشته و نتوانسته در شاخص‌های زیست‌محیطی یا فرهنگی امتیاز جبران‌کننده‌ای کسب کند.

### نتیجه‌گیری

یکی از مهمترین مناطقی که دارای اقامتگاه‌های بوم‌گردی نسبتاً فراوانی بوده و دارای پتانسیل‌های خوبی در این زمینه است، شهرستان کرمان است. با دقت در طراحی بناها در اقلیم شهرستان کرمان متوجه می‌شویم که طراحی و ساخت بناها سازگار با محیط بوده و نه تنها صدمه‌ای به محیط‌زیست وارد نمی‌کردند، بلکه با به کارگیری راهکارهای مناسب، همواره بنایی را به وجود می‌آوردند که همساز با اقلیم بوده و وجودش خطری برای محیط نداشته است. اما با توجه به نیاز بنا به سرمایه‌ش و گرمایش به مرور استفاده از انرژی‌های تجدیدناپذیر بیشتر شده است. اقامتگاه‌های بوم‌گردی در این شهرستان، بطور عمده در نواحی روستایی قرار گرفته‌اند. در ساخت این اقامتگاه‌ها با توجه به لزوم همگرایی با محیط طبیعی از مصالح ساختمانی همساز با اقلیم و محیط طبیعی استفاده شده است.

از آنجایی که شهرستان کرمان در اقلیم گرم و خشک قرار گرفته و خشت یکی از مصالح بوم‌آورد این منطقه است؛ استفاده از مصالح خشتی بومی به همراه تثبیت‌کننده‌های طبیعی می‌تواند تأثیرات مهمی را در شکوفایی روند گسترش بوم‌گردی به نمایش بگذارد که به عنوان عایق حرارتی در این منطقه عمل می‌کند. بنابراین موضوع حذف خشت و سازه‌های خشتی در این منطقه برای ساخت اقامتگاه‌های بوم‌گردی و توسعه این اقامتگاه‌ها روش درست و مناسبی به نظر نمی‌رسد که هم اکنون در اندک مواردی از این اقامتگاه‌های مورد مطالعه به دلیل نبود معماران قدیمی و سختی کار متاسفانه جهت بازسازی اقامتگاه‌ها از معماری شهرهای شمالی مثل سقف‌های شیروانی که مختص این مناطق به دلیل باران زیاد است، استفاده می‌شود که علاوه بر هدر رفت انرژی از زیبایی این اقامتگاه‌ها کاسته خواهد شد. که این عدم توجه معماران به اقلیم منطقه در اندک مواردی در ساخت، بهسازی و نوسازی اقامتگاه‌های این شهرستان، محیط را با مخاطراتی مواجهه کرده‌اند، بررسی‌های انجام‌شده نشان می‌دهد که اقامتگاه‌های بوم‌گردی نه تنها در رونق

اقتصادی مناطق روستایی نقش دارند، بلکه موجب ایجاد فرصت‌های شغلی، توانمندسازی جوامع محلی و ارتقای سطح رفاه اجتماعی نیز می‌شوند.

بر اساس روش ماباک، رتبه‌بندی روستاهای دارای اقامتگاه بوم‌گردی در منطقه انجام شد و مشخص شد که ماهان با داشتن ۶ اقامتگاه بوم‌گردی متناسب با اقلیم منطقه، بالاترین موفقیت را داشته است. در مقابل، کشتیویه به دلیل چالش‌های امنیتی و عدم انطباق زیرساخت‌ها با استانداردهای گردشگری پایدار، کمترین رتبه را کسب کرده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که افزایش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در سال‌های اخیر موجب رشد گردشگری و رونق اقتصادی منطقه شده است. این نتایج با یافته‌های شاه‌ولی و باستانی (۱۴۰۱) که بر اثرگذاری اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر اقتصاد منطقه تأکید داشتند، همخوانی دارد. با توجه به تحلیل‌های انجام‌شده و وضعیت موجود، پیشنهاد می‌شود که سرمایه‌گذاری بیشتری در توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی صورت گیرد. ارائه تسهیلات مالی و مشوق‌های سرمایه‌گذاری برای گسترش اقامتگاه‌ها و توسعه زیرساخت‌های گردشگری پایدار، می‌تواند تأثیر مستقیمی بر افزایش درآمد، ایجاد فرصت‌های شغلی، و رشد مناطق روستایی داشته باشد. در ادامه پیشنهادهای ارائه شد که می‌توانند به عنوان راهنمایی برای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان گردشگری در جهت توسعه پایدار اقامتگاه‌های بوم‌گردی و افزایش پایداری اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی مورد استفاده قرار گیرند؛ تقویت زیرساخت‌های گردشگری در مناطق کم‌برخوردار برای افزایش کیفیت خدمات، تدوین برنامه‌های آموزشی برای ارتقای دانش مدیریت بوم‌گردی در جوامع محلی، سرمایه‌گذاری بیشتر در برندسازی فرهنگی و حفظ جاذبه‌های تاریخی روستاها، استفاده از فناوری‌های نوین در مدیریت گردشگری پایدار و کاهش اثرات زیست‌محیطی، ایجاد همکاری میان بخش دولتی و خصوصی برای توسعه اکوسیستم گردشگری پایدار.

### حامی مالی

حامی مالی ندارد.

### سه‌م نویسنده‌گان در پژوهش

سه‌م نویسنده‌گان برابر است.

### تضاد منافع

نویسنده‌گان اعلام می‌کنند هیچ نوع تعارض منافی ندارند.

### تقدیر و تشکر

نویسنده‌گان از تمام همکاران محترم جهت همکاری در این پژوهش، کمال قدردانی و تشکر را دارند.

### منابع

ابراهیمی، زینب. (۱۴۰۰). بررسی ویژگی‌های اقامتگاه‌های بوم‌گردی در اقلیم گرم و مرطوب (نمونه موردی: شهر بوشهر)، *مطالعات هنر و فرهنگ*، ۲۱(۲)، ۸۵-۹۲.

<http://noo.rs/m0L36>

ایرانمنش، الهه، نصرت‌پور، دریا، میرشک داغیان، مریم، هادی، مرضیه. (۱۳۹۳). ارائه شاخص‌های طراحی مسکن بومی با تأکید بر مولفه‌های طراحی شهری اقلیمی؛ موردپژوهی: شهر کرمان، *مجله مدیریت شهری*، ۱۳(۳۸)، ۳۴۷-۳۷۰.

<https://ensani.ir/file/download/article/66827a684e038-10065-1402-197.pdf>

باپیری، جعفر، قادری، اسماعیل، محمود زاده، مجتبی. (۱۴۰۱). طراحی چارچوب مدل کسب‌وکار پایدار اقامتگاه‌های بوم‌گردی با استفاده از روش فراترکیب. *برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری*، ۱۱(۴۰)، ۱۶۱-۱۸۶.

تحلیلی بر تاثیر توانمندی اقامتگاه بوم‌گردی بر جذب گردشگر و توسعه بوم‌گردی ... / کیه طیب‌نیا و همکاران

<https://doi.org/10.22080/jtpd.2022.21318.3526>

بروج، اشکان، ضیایی، محمود، جمعه‌پور، محمود. (۱۳۹۱). مطالعه تطبیقی اقامتگاه‌های بوم‌گردی مناطق بیابانی از منظر توسعه پایدار گردشگری، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد رشته مدیریت جهانگردی گرایش بازاریابی، دانشگاه علامه طباطبائی دانشکده مدیریت و حسابداری. پورا اعتماد، معین، نیک‌قدم، نیلوفر. (۱۴۰۱). ارزیابی سازگاری اقلیمی اقامتگاه‌های موجود در جزیره‌های قشم، هرمز و هنگام، معماری‌شناسی، ۲۱ (۱۳)، ۶۸-۵۶.

[https://memarishenasi.ir/files/cd\\_papers/r\\_744\\_220207232212.pdf](https://memarishenasi.ir/files/cd_papers/r_744_220207232212.pdf)

ثقفی‌اصل، صادق. (۱۴۰۱). بررسی تأثیرات اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر روستاهای شهرستان طالقان، علوم زیست‌محیطی و دانش جغرافیا، ۲ (۱)، ۱-۲۴.

<https://ensani.ir/file/download/article/1653882758-10541-1401-1-5.pdf>

حسن‌پور، محمود، انتظاری، هادی. (۱۳۹۶). آسیب‌شناسی اقامتگاه‌های بوم‌گردی در ایران، کمیسیون گردشگری، اقتصاد، ورزش و اقتصاد هنر، اتاق ایران.

ربیعی مندرجین، محمدرضا، اروچی، حسن، و علی‌زاده، محمد. (۱۴۰۰). تبیین مدل توسعه سیستم اقامتگاه‌های بوم‌گردی در مناطق روستایی (مورد مطالعه: شهرستان خلخال). مطالعات مدیریت گردشگری (مطالعات جهانگردی)، ۱۶ (۵۳)، ۳۹۲-۳۵۹.

<https://doi.org/10.22054/tms.2021.41163.2119>

سند طبیعت‌گردی سازمان میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری. (۱۳۸۵). سازمان میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری.

شاه‌ولی، ریحانه، و باستانی، سوسن. (۱۴۰۱). نقش اصالت اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه اقتصاد فرهنگ. گردشگری و توسعه، ۱۱ (۱)، ۲۴۳-۲۵۷.

[https://www.itsairanj.ir/article\\_149615.html?lang=fa](https://www.itsairanj.ir/article_149615.html?lang=fa)

صیادی، سید احسان، مداحی، سید مهدی. (۱۳۹۱). معماری پایدار، تهران، انتشارات لوتوس. طولابی، فرزانه، عزمی، آئیژ، و مرادی، امیدعلی. (۱۴۰۱). تحلیل عوامل موثر بر احداث اقامتگاه‌های بوم‌گردی در دهستان گودرزی شهرستان بروجرد. مهندسی جغرافیایی سرزمین، ۶ (۲)، ۴۲۹-۴۴۷.

[https://www.jget.ir/article\\_135258.html](https://www.jget.ir/article_135258.html)

عزیزی کاروان، رستگار شفق، حیدری قدرت‌الله، جعفریان زینب. (۱۳۹۸). اثرات اقتصادی-اجتماعی بوم‌گردی بر توانمندی جوامع محلی (مورد: ناحیه بلده در استان مازندران). اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۸ (۲۷)، ۹۶-۷۹.

<http://serd.khu.ac.ir/article-1-3266-fa.html>

عنابستانی، علی اکبر، گیاهی، حسن و جوانشیری، مهدی. (۱۳۹۷). بررسی و تحلیل آثار ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه سکونتگاه‌های روستایی (نمونه: روستای رادکان شهرستان چناران). برنامه‌ریزی فضایی، ۸ (۲)، ۱-۲۴.

<https://doi.org/10.22108/sppl.2018.108017.1132>

فرجی‌راد، عبدالرضا، احسانی، افسانه. (۱۳۹۰). بررسی تأثیر اقامتگاه‌های محلی (خوشه‌سار بوم‌گردی) بر ارتقاء سطح زندگی جامعه محلی (با تأکید بر روستای گرمه و شیب‌دراز. نشریه جغرافیایی سرزمین، ۸ (۳۰)، ۷۷-۶۳.

<https://ensani.ir/file/download/article/1649675481-10539-1400-231.pdf>

کوهستانی، ملیکا، نوری، علی‌رضا، اسماعیلی‌نیا، روح‌الله. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر توسعه گردشگری روستایی با میانجی‌گری تصویر ذهنی مقصد مورد مطالعه روستای رادکان، پژوهش‌های گردشگری و توسعه پایدار، ۱۵ (۱۴)، ۴۳-۵۶.

<http://noo.rs/e9PX8>

مسرووری جنت، ندا، فلاحت، محمدصادق. (۱۳۹۴). نقش بوم‌گردی در توسعه پایدار اکولوژیک (نمونه موردی: بوم‌گردی در پارک جنگلی لویزان). در اولین کنفرانس تخصصی معماری و شهرسازی ایران. مؤسسه عالی علوم و فناوری حکیم عرفی شیراز، چاپ اول، شیراز.

<https://civilica.com/doc/411222/>

Anabestani, A., Giyahi, H. and Javanshiri, M. (2018). An Analysis of the Effects of Establishing Ecotourism Residence on Development of Rural Settlements (A Case Study of Radakan Village, Chenaran County). *Spatial Planning*, 8(2), 1-24. [In Persian]

<https://doi.org/10.22108/sppl.2018.108017.1132>

Azizi Karavan, R., Shafagh, R., Heydari, G., & Jafarian, Z. (2019). Socio-economic effects of ecotourism on empowering local communities (Case study: Baladeh district, Mazandaran Province). *Spatial Economics and Rural Development*, 8(27), 79-96. [In Persian]

<http://serd.khu.ac.ir/article-1-3266-fa.html>

- Bapiri, J., Ghaderi, E., & Mahmoudzadeh, M. (2022). Developing Sustainable Business Model Framework for Ecolodges: Using Meta-synthesis Method. *Journal of Tourism Planning and Development*, 11(40), 161-186. [In Persian]  
<https://doi.org/10.22080/jtpd.2022.21318.3526>
- Borouj, A. (2012). *A comparative study of eco-lodges in desert regions from the perspective of sustainable tourism development* (Unpublished master's thesis, Allameh Tabataba'i University, Faculty of Management and Accounting). [In Persian]
- Chen, W. (2023). Developing a Sustainable Business Model of Ecotourism in Ethnic-Minority Regions Guided by the Green Economy Concept, *Sustainability*, 15 (2) 1-25.  
<https://doi.org/10.3390/su15021400>
- Ebrahimi, Z. (2021). An investigation of the characteristics of eco-lodges in hot and humid climates (Case study: Bushehr city). *Art and Culture Studies*, 6(21), 85-92. [In Persian]  
<http://noo.rs/m0L36>
- Faraji-Rad, A., & Ehsani, A. (2011). Evaluating the impact of local accommodations (ecotourism clusters) on improving the living standards of local communities (Case study: Garmeh and Shib Deraz villages). *Sarzamin Geographical Journal*, 8(30), 63-77. [In Persian]  
<https://ensani.ir/file/download/article/1649675481-10539-1400-231.pdf>
- Hasanpour, M., & Entezari, H. (2017). Pathology of eco-lodges in Iran. *Tourism, Economy, Sports, and Arts Commission, Iran Chamber of Commerce*. [In Persian]
- Iranmanesh, E., Nosratpour, D., Mirshakdaghian, M., & Hadi, M. (2014). Developing indicators for vernacular housing design with an emphasis on climatic urban design components: A case study of Kerman city. *Urban Management Journal*, 13(38), 347-370. [In Persian]  
<https://ensani.ir/file/download/article/66827a684e038-10065-1402-197.pdf>
- Kuhestani, M., Nouri, A., & Esmaeilinia, R. (2021). Investigating the impact of eco-lodges on rural tourism development with the mediating role of destination image (Case study: Radkan village). *Tourism and Sustainable Development Research*, 15(14), 43-56. [In Persian]  
<http://noo.rs/e9PX8>
- Masrouri-Jannat, N., & Falahat, M. S. (2015). The role of ecotourism in ecological sustainable development (Case study: Ecotourism in Lavizan Forest Park). In *1st National Conference on Iranian Architecture and Urban Planning* (First ed.). Hakim Orfi Institute of Science and Technology, Shiraz. [In Persian]  
<https://civilica.com/doc/411222/>
- Nature tourism document. (2006). *Iranian Cultural Heritage, Handicrafts and Tourism Organization*. [In Persian]
- Pamucar, D., & Cirovic, G. (2015). The selection of transport and handling resources in logistics centers using Multi-Attributive Border Approximation Area Comparison (MABAC). *Expert systems with applications*, 42 (6), 3016-3028.  
<https://doi.org/10.1016/j.eswa.2014.11.057>
- PourEtemad, M., & Nikghadam, N. (2022). Evaluating the climatic compatibility of existing lodges in Qeshm, Hormuz, and Hengam islands. *Architecture Studies*, 21(13), 56-68. [In Persian]  
[https://memarishenasi.ir/files/cd\\_papers/r\\_744\\_220207232212.pdf](https://memarishenasi.ir/files/cd_papers/r_744_220207232212.pdf)
- Rabaii Mandjin, M. R., Orooji, H., & Alizadeh, M. (2021). Explaining the development model of eco-lodges system in rural areas (Case study: Khalkhal County). *Tourism Management Studies*, 16(53), 359-392. [In Persian]  
<https://doi.org/10.22054/tms.2021.41163.2119>
- Rebecca, Ch., Rose, B., & Bor, T. (2015). Eco-Lodges, a Future for Sustainable Tourism in Kenya. *Journal of Tourism, Hospitality and Sports*, 8, 38-41.  
<https://scispace.com/pdf/eco-lodges-a-future-for-sustainable-tourism-in-kenya-3k8pb63d90.pdf>
- Saghafi Asl, S. (2022). Investigating the impacts of eco-lodges on the villages of Taleqan County. *Environmental Science and Geographic Knowledge*, 2(1), 1-24. [In Persian]  
<https://ensani.ir/file/download/article/1653882758-10541-1401-1-5.pdf>
- Sayyadi, S. E., & Maddahi, S. M. (2012). *Sustainable architecture*. Tehran: Lotus Publishing.
- Shahvali, R. and Bastani, S. (2022). Authenticity in Traditional Tourist Lodges and The Development of Cultural Economy. *Journal of Tourism and Development*, 11(1), 243-257. [In Persian]  
[https://www.itsairanj.ir/article\\_149615.html?lang=fa](https://www.itsairanj.ir/article_149615.html?lang=fa)

تحلیلی بر تاثیر توانمندی اقامتگاه بوم‌گردی بر جذب گردشگر و توسعه بوم‌گردی ... / کھ طیب‌نیا و همکاران

Tolabi, F., Azmi, A. and Moradi, O. A. (2022). Analysis of effective factors on the construction of eco-tourism resorts in Goodarzi district of Boroujerd city. *Geographical Engineering of Territory*, 6(2), 429-447. [In Persian]

[https://www.jget.ir/article\\_135258.html?lang=en](https://www.jget.ir/article_135258.html?lang=en)

Widjaja, C., Deliyanto, B., & Widyani, A. I. (2021, August). *Eco resort of Meridian Adventure Marina Club & Resort Hotel in Waisai, Raja Ampat*. In International Conference on Economics, Business, Social, and Humanities (ICEBSH 2021) (1359–1364). Atlantis Press.

<http://dx.doi.org/10.2991/assehr.k.210805.213>